

לְחַדֵּשׁ אֶת הַיִּשָּׁן וּלְקַדֵּשׁ אֶת הַחֲדָשׁ

...lechadésj et hajasjan oelekadésj et hechadasj...

...om het oude te vernieuwen en het vernieuwde te heiligen...

Rav Kook, de eerste opperrabbin van Israel

Sjabbat 28 november 2009 / 11 kislev 5770
Sidra Wajetsee, Beresjiet [Genesis] 28:10-32:3
Tanach blz. 56-65

Haftara: Jirmeja [Jeremia] 30:10-22
Tanach blz. 980-981

Vertaling: Frits Pront

Voor het origineel zie

www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5769/Vayetze

Stelt u prijs op deze commentaren? Help ons dan hiermee door te gaan en steun ons werk om meer rabbijnen, voorzangers en leraren op te leiden. Alle giften gedaan voor 31 december a.s. zijn aftrekbaar voor de belasting. Uw bijdrage is welkom op bankrekening 40.03.78 213 t.n.v. Stichting Robert A. Levisson te Amsterdam onder vermelding van Gift Toracommentaar. Alvast bedankt.

WAJETSEE

Op zijn reis droomt Jaäkov van een ladder waarlangs engelen omhoog gaan en afdalen. Hij trekt naar Charan, ontmoet Racheel en gaat ermee akkoord om voor haar vader, Lavan, gedurende zeven jaar te werken om haar te mogen trouwen. Het blijkt echter een valstrik te zijn om hem te laten trouwen met haar oudere zuster, Lea. Een week later mocht hij ook met Racheel trouwen, nadat hij beloofd had nog eens zeven jaar voor Lavan te werken (Ber. 29:27). Lea brengt veel kinderen ter wereld terwijl Racheel lang kinderloos bleef. Maar ten slotte kreeg ze toch een zoon. Jaäkov en zijn gezin verlaten uiteindelijk het huis van Lavan.

Wajetsee – Nurith Cohen

Nurith Cohen is geboren in Haifa. Zij studeerde Hebreeuws en Joodse Studies in Londen. Nu geeft zij les aan centra voor volwassenenonderwijs en houdt zij lezingen over het Britse Jodendom op multiculturele seminars.

In Sidra Noach (Beresjiet: 11:31) wordt ons verteld dat Avram (later veranderd in Avraham) en zijn gezin vanuit Oer Kasdim in Mesopotamië (nu Irak) naar het land Kenaän trokken en dat zij stopten in Charan en zich daar vestigden. In de sidra van deze week, Wajetsee (28:10) is de reisrichting de omgekeerde. Jaäkov verlaat Beëer Sjeva en reist naar Charan waarvandaan zijn grootvader Avraham – de stichter van het monotheïsme – was gekomen. Avraham ging op weg en Jaäkov vertrok.

Ofschoon het Hebreeuwse woord 'jatsa' in beide gevallen wordt gebruikt, hebben verklaarders op deze plaatsen verschillende betekenissen aan het woord gegeven.

Avraham wordt door God opgedragen op weg te gaan zonder dat hij zijn bestemming kent (hoewel hem later beloofd wordt dat zijn nakomelingen er in de toekomst zullen wonen).

Jaäkov echter wordt opgedragen te vertrekken. Waarom wordt het werkwoord 'jatsa' verschillend uitgelegd?

Rasji haalt de Midrasj aan om ons te zeggen dat het vertrek van een rechtschapen mens van welke plaats dan ook, de belangrijkheid van de plaats vermindert. Vaak realiseert men zich pas bij zijn vertrek welk invloed die persoon op zijn omgeving heeft gehad. Het oude gezegde is waar – iets wordt pas gewaardeerd als het te laat is. Daarom was het nodig dat Jaäkov zijn ouderlijk huis verliet om elders zijn eigen gezin te stichten. "Aldus zal de man zich los maken van zijn vader en moeder en zich hechten aan zijn vrouw." (Beresjiet 2:24). Het werkwoord "jaäzov" wordt dus in onze sidra gebruikt in de betekenis van vertrekken om aan te geven dat Jaäkov niet zou terugkeren in de positie van vrijgezel in het gezin dat hij achter zich had gelaten.

Beresjiet Raba, een midrasjverzameling, merkt op dat het vertrek van Jaäkov naar Charan ook het later in ballingschap gaan van het Joodse volk symboliseert. Jaäkov vluchtte voor zijn broer Esav. Ofschoon er een negatieve reden is voor zijn vertrek, geeft de midrasj er toch een positieve draai aan en wel dat zijn vertrek tot het stichten van een gezin leidt en tot het tot stand komen van het Joodse volk. "God zond het Joodse volk alleen in ballingschap teneinde er bekeerlingen aan toe te voegen." (B. Talmoed Pesachiem 87b).

De midrasj zet uiteen dat Avraham en zijn zoon Jitschak veel moeite deden om mensen een Godsbesef te geven, maar dat hun inspanningen oppervlakkig moeten zijn geweest omdat zij de krachten van het kwaad niet overwonnen. Zij verzoenden zich alleen maar met hen. Daarom werden beiden gedwongen vredesverdragen te sluiten met hun vijanden en volgden hun eerstgeboren zonen, Jisjmaëel en Esav, niet in hun religieuze voetsporen.

Jaäkov daarentegen slaagde erin mensen tot een diepere Godsbesef te brengen omdat hij het vermogen bezat de krachten van het kwaad tot krachten van het goede te transformeren. Dit vermogen was ook de reden dat zijn kinderen wel rechtschapen werden en bleven. Men zegt dat het moeilijker is als bewuste Jood te leven als je buiten Israël woont. Voor Jaäkov betekende zijn vertrek uit Beëer Sjeva niet alleen een fysieke verplaatsing. Hij moest zich losmaken van zijn wortels, van alles wat hem vertrouwd was en zich onderdompelen in een vreemde cultuur. Hij moest tot ontwikkeling en groei komen in een voor hem vreemde omgeving. Zo kan het ook ons vergaan. Als wij van huis zijn moeten wij ons extra inspannen om dicht bij ons eigen innerlijke zelf te blijven. Er zijn daarbuiten talrijke verleidingen, die ons kunnen verwijderen van wat wij van huis hebben meegekregen, maar net als Jaäkov kunnen wij onze identiteit behouden door terug te keren naar waar onze voorouders vandaan komen.

Een andere stem – Kineret Sittig

"Jaäkov gaf die plaats de naam *Machanajim*" (Beresjiet 32:3). In de gehele verhalenreeks rond Jaäkov zijn de Hebreeuwse namen van personen en plaatsen niet alleen maar eigennamen; ze hebben ook een duidelijke betekenis. In dit geval geeft de tekst een expliciete uitleg: "Toen Jaäkov [de engelen van God] zag, zei hij: Dit is een *machane*, 'kamp' of 'leger', van God...". Maar waarom noemde Jaäkov de plaats dan *Machanajim*, 'twee kampen'?

Op dit punt in het verhaal heeft Jaäkov juist vrede gesloten met zijn kwade oom en schoonvader Lavan, en bereidt hij zich voor op een ontmoeting met zijn tweelingbroer Esav - die jaren eerder gezworen heeft Jaäkov te doden. Zijn die twee vijandige partijen de twee 'kampen'? Of heeft de naam te maken met zijn tocht terug naar zijn geboorteland? Hij staat immers op het punt de grens over te steken en Erets Jisraëel binnen te gaan. Staan de twee 'kampen' voor Erets Jisraëel en de wereld daarbuiten? Bij zijn tocht heeft Jaäkov ontmoetingen met mensen én met engelen; vormen het menselijke en het goddelijke domein de twee 'kampen'? Of is de naam een zinspeling op de dubbelheid die de gewone manier van doen lijkt te zijn in zijn moeder's familie?

Ik suggereer dat de naam *Machanajim* verwijst naar de spirituele situatie waar Jaäkov in zit: hij drukt de tweeslachtigheid uit waar de beleving van elke essentiële overgang mee gepaard gaat.